

فرصت گفت‌وگو و تعامل بین ناشران آموزشی و آموزش‌وپرورش را قدر بدانیم!

آینده روشن است!

علی دشتی

حالا تقاضای من این است که جدای از تأیید یا رد کتاب‌ها، حتی اگر کتابی تأیید هم می‌شود، دلایل آن را به ناشر و یا نویسندگان اعلام کنید. دلیل این تقاضای من هم آن است که ارزیابی‌ها معمولاً نسبی‌اند. این گونه نیست که کتاب تأیید

شده، هیچ مشکل و مسئله‌ای ندارد. پس اگر دلایل داوری (چه کتاب‌های رد شده و چه کتاب‌های تأیید شده) اعلام شود، در مورد کتاب‌های رد شده، ناشر و مؤلف به‌دنبال رفع مشکلات می‌روند و در مورد کتاب‌های تأیید شده هم، آن بخش‌هایی را که احتمالاً ضعیف‌تر هستند، پس از اعلام نظر کارشناسی شما می‌توان تقویت کرد.

شاید الان وضعیت نشر در کشور ما مطلوب نباشد، اما باید بدانیم با اتفاقاتی که می‌افتد، این وضعیت عوض خواهد شد. باید برای وضعیت جدید آماده باشیم. یعنی وقتی شما به‌عنوان آموزش‌وپرورش و من و همکارانم به‌عنوان ناشر به‌دنبال تقویت، توسعه و غنای کارمان باشیم و امور به سمت حرفه‌ای شدن پیش برود، قطعاً کسانی که به معنی واقعی ناشر نباشند، از

این گردونه حذف خواهند شد. ما شاهد هستیم که با تغییر بازار به سوی نشر سالم، خوانندگان، خانواده‌ها و مخاطبان هم با شناخت و آگاهی بیشتری دست به انتخاب می‌زنند. پس مطمئن باشیم که وضعیت بدین منوال نخواهد ماند و ما هم باید به سمت و سویی برویم که بتوانیم در این بازار عرضه و تقاضا و رقابت جایگاه خودمان را تثبیت کنیم و بتوانیم آثار خوب و شایسته‌ای را منتشر سازیم.

ما در نشر ابوعطا خوش‌بختانه آثاری منتشر کرده‌ایم که

اشاره

در هشتمین روز از برگزاری «بیست و هفتمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران» که از روز دهم تا بیستم اردیبهشت ۱۳۹۳ برگزار شد، کارشناسان ارزیاب حوزه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی در گروه مطالعات اجتماعی (بخش تاریخ) در غرفه مربوطه حضور یافتند و با ناشران آموزشی این حوزه گفت‌وگو و تبادل نظر کردند. آنچه می‌خوانید حاصل گفت‌وگو بین سید رفیع احمد جواهری، مدیر «انتشارات ابوعطا» و دکتر مهدی چوپینه و مسعود جوادیان از کارشناسان ارزیاب و مؤلفان کتاب‌های درسی و آموزشی است.

فرصت گفت‌وگو و تعامل بین ناشران آموزشی و آموزش‌وپرورش را قدر بدانیم!

سید رفیع احمد جواهری:

به نام خدا. اجازه بدهید بنده به‌عنوان مهمان بحث را آغاز کنم. کار در حوزه کتاب کودک نباید کاری بازاری و باری به هر جهت تلقی شود. اگر به‌دنبال کار بازاری هستیم، بهتر است که به‌دنبال

کار دیگری برویم. در انگلستان برای کودکان پیش از دبستان بسته‌های آموزشی دارند و در کنار کتاب‌هایی که به کودک پیشنهاد می‌کنند، ۱۰ تا ۱۵ کتاب هم برای اولیا وجود دارد. ما هم در انتشارات ابوعطا تلاش کرده‌ایم با بومی کردن این تفکر همین کار را در ایران اجرا کنیم. یعنی اگر برای دانش‌آموز دوم ابتدایی بسته آموزشی طراحی می‌کنیم، در این بسته کتاب‌هایی هم برای والدین قرار دارد. انجام این کار در زمینه تاریخ کار سختی است و وقتی این کار قرار است برای بچه‌ها انجام شود، سختی آن دو چندان می‌شود.

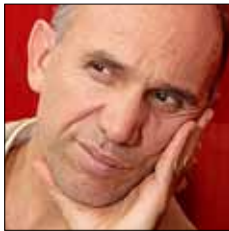
سید رفیع احمد جواهری:
کار در حوزه کتاب کودک
نباید کاری بازاری و باری به
هر جهت تلقی شود. اگر
به‌دنبال کار بازاری هستیم
بهتر است که به‌دنبال کار
دیگری برویم
شاید الان وضعیت نشر در
کشور ما مطلوب نباشد،
اما باید بدانیم با اتفاقاتی
که می‌افتد، این وضعیت
عوض خواهد شد. باید
برای وضعیت جدید آماده
باشیم

مهم‌ترین ملاک ارزیابی کتاب‌های آموزشی ارتباط محتوایی با برنامه آموزشی و درسی است.

مسعود جوادیان: لازم می‌دانم از

حضور شما دوستان به‌عنوان ناشرانی که همراه و همدل با نظام آموزشی، نشر کتاب‌های مناسب آموزشی را در دستور کار خود قرار داده‌اید، تشکر کنم. من کتاب‌هایی را که انتشارات ابوعطا منتشر کرده است، دیده‌ام و به

خاطرم هست که تصویرگری و صفحه‌آرایی خوبی داشت.

در باب موضوع ارزیابی کتاب‌های آموزشی باید عرض کنم که فرم‌های خاصی در اختیار ارزیابان و کارشناسان آموزشی قرار می‌گیرد که دارای بخش‌های متفاوتی است. این فرم‌ها به‌گونه‌ای طراحی و امتیازبندی شده‌اند که ویژگی‌هایی مانند نوع کاغذ و مرغوبیت آن، فونت انتخاب شده با توجه به مخاطب کتاب، ارتباط محتوای کتاب با اهداف برنامه و کتاب درسی، و همه موارد دیگر را که در خصوص یک کتاب آموزشی باید مورد توجه قرار گیرند، دربرمی‌گیرند. برایند کلی این فرم‌ها و امتیازی که حاصل می‌شود، نمره آن کتاب را در فرایند بررسی تشکیل می‌دهد و نتیجه نهایی حاصل بررسی و دقت در همه این ویژگی‌ها و امتیازات حاصل از آن است. بنابراین می‌توان گفت این ارزیابی و نتیجه حاصل از آن به نوعی از توصیف جزء جزء ویژگی‌های یک کتاب حاصل می‌شود و گرچه خود را در یک نمره نشان می‌دهد، اما کمتر از ارزشیابی توصیفی نیست.

من هم اعتقاد دارم که دانستن نتیجه این ارزیابی حق ناشر و مؤلف است و به‌خصوص در مواقعی که کتاب رد می‌شود، نتیجه باید به ناشر یا مؤلف اعلام شود. حالا آقای جوهری می‌خواهند نتایج و دلایل در مورد کتاب‌هایی هم که تأیید می‌شوند، اعلام شود که این موضوع هم جای بررسی دارد و می‌تواند ملاک عمل قرار گیرد. البته این مطلب را هم عرض کنم که در حال حاضر اگر ناشر یا مؤلفی تقاضای چنین امری را داشته باشد، مسئولان و کارشناسان دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، این کار را انجام می‌دهند و پاسخ‌گوی عزیزان هستند.

ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی کتاب‌های آموزشی همه از یک وزن و امتیاز یکسان برخوردار نیستند. برای مثال، بحث گرافیک و صفحه‌آرایی در ارزیابی آثار مورد توجه قرار می‌گیرد و امتیاز خاص خود را دارد، اما امتیاز آن با موضوعی مانند «ارتباط محتوایی کتاب با برنامه و کتاب درسی» یکسان نیست. معنی این حرف آن است که اگر کتابی با برنامه درسی و کتاب‌های درسی هیچ ارتباط محتوایی نداشته باشد، قطعاً نمی‌تواند به‌عنوان کتاب مناسب انتخاب شود. در حالی که اگر صفحه‌آرایی همین کتاب در حد بسیار خوبی هم نباشد، اما حداقل‌ها را رعایت کرده باشد و در عین حال، از متن و محتوای غنی و پرباری برخوردار باشد، شانس انتخاب شدن به‌عنوان منبع آموزشی مناسب را دارد.

موضوع دیگری که آقای جوهری هم به‌درستی بر آن تأکید کردند، موضوع آشنایی ناشران با نشر و در عین حال موضوع

توانسته‌اند نظر کارشناسان و داوران سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی را به خود جلب کنند. بیشتر آثار ما از سوی دبیرخانه طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی تأیید و معرفی شده‌اند. صحبت من فقط ناظر بر خواسته‌ها و تقاضاهای شخصی برای نشر ابوعطا نیست، بلکه مایلم ناشران و مؤلفان بیشتری در این زمینه وارد شوند و از فرصتی که در آموزش و پرورش ایجاد و فراهم شده است، استفاده ببرند. یادمان باشد که این فرصت‌ها همیشه پیش نمی‌آیند و این‌گونه نیست که فرصت تعامل و گفت‌وگو، و هم‌اندیشی و همکاری برای همیشه وجود داشته باشد. ادامه این همدلی‌ها و همکاری‌ها حتماً در گرو استفاده از این فرصت تاریخی است و باید آن را قدر بدانیم. تقاضای من هم در این زمینه ناظر بر خواسته‌های اکثریتی است که می‌خواهند این طرح و برنامه‌ها پا بگیرد و آموزش و پرورش هم به‌عنوان متولی آموزش رسمی کشور بتواند در کنار پاسخ‌گویی به انتظارات منطقی ناشران و مؤلفان، اهداف سازمانی خود را محقق کند و این دو موفق شوند، در کنار هم پاسخ‌گوی مردم و مخاطبان خودباشند.

به‌نظر بنده ارزیابی شما باید از ارزیابی به شکل نمره و امتیاز به ارزشیابی توصیفی تغییر کند تا من ناشر بدانم کتاب منتشر شده من در یک منظومه امتیازات هم‌سنگ و متعادل ارزشیابی می‌شود. اطمینان پیدا کنم که اگر اثر من بتواند اهداف آموزشی و تربیتی را پوشش دهد، می‌تواند امتیاز خوبی بگیرد و به‌عنوان کتاب مناسب معرفی شود. همین الان هم شاهد هستیم که آموزش و پرورش بعد از آزمون و خطاهای فراوان نظام ارزشیابی خود را از نظام «نمره‌محور» به نظام «ارزشیابی توصیفی» تغییر داده است.

ما چون اصول و استانداردهای آموزشی و تربیتی را رعایت می‌کنیم، مطمئن هستیم در صورتی که نظام ارزشیابی توصیفی شود، همه آثارمان به‌عنوان آثار مناسب پذیرفته خواهند شد. حواسمان باشد که در نظام ارزیابی فعلی، کتاب‌هایی که حتی مناسب تشخیص داده می‌شوند و در کتاب‌نامه‌ها هم معرفی می‌شوند، گاه از نگاه ناشران کتاب مناسبی که بتوانند به لحاظ اقتصادی هم هزینه‌های خودشان را تأمین کنند، نیستند. به همین دلیل شاهد هستیم که این کتاب‌ها، علی‌رغم معرفی شدن از سوی آموزش و پرورش، از سوی ناشران چاپ و منتشر نمی‌شوند. بنابراین باید به حساسیت و وجوه گوناگون کار توجه داشته باشیم. البته طی سال‌های اخیر در این زمینه اتفاقات خوبی رخ داده است که ما را به آینده این کار امیدوار می‌کند. من وظیفه خودم می‌دانم از بابت این اتفاقات خوب از شما تشکر کنم.

مسعود جوادیان:

من هم اعتقاد دارم که دانستن نتیجه ارزیابی آثار، حق ناشر و مؤلف است و باید نتیجه به‌خصوص هنگامی که کتاب رد می‌شود، به ناشر یا مؤلف اعلام شود

اگر ناشر با کار نشر و زیر و بم کار آن آشنایی نداشته باشد، نمی‌تواند کتاب مناسبی تولید کند. ارزیابی و کارشناس کتاب‌های آموزشی هم باید تبحر، تجربه و شناخت لازم را در مورد کتاب‌های آموزشی، آن هم در حوزه تخصصی خودش داشته باشد

تسلط و تبحر کارشناسان و ارزیابان این کتابها در زمینه کتاب و کتاب‌نویسی است. شکی نیست که اگر ناشر با کار نشر و زیروهم کار آن آشنایی نداشته باشد، نمی‌تواند کتاب مناسبی تولید کند و ارزیاب و کارشناس کتاب‌های آموزشی هم باید تبحر و تجربه و شناخت لازم را در مورد کتاب‌های آموزشی، آن هم در حوزه تخصصی خودش داشته باشد. در این خصوص هم لازم است که بگویم، ما در دبیرخانه سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی تلاش کرده‌ایم که همکارانمان این ویژگی‌ها را داشته باشند. از جمله در همین جلسه که بنده و آقای دکتر چوپینه در خدمت شما هستیم، خودمان از سال‌ها پیش مؤلف کتاب درسی و کتاب‌های آموزشی در بازار نشر بوده‌ایم و در کنار تجربه‌ای که نزد ناشران موفق آموزشی داشته‌ایم، این حوزه را به لحاظ تخصصی و حرفه‌ای می‌شناسیم. من هم عرض می‌کنم که ما هم در آموزش و پرورش مانند آقای جواهری در حوزه نشر، خوش حال هستیم که این سال‌ها هم آموزش و پرورش و هم ناشران آموزشی تلاش کرده‌اند که محصولات و کتاب‌های بهتر و مناسب‌تری برای مخاطبان، دانش‌آموزان و معلمان تولید شود.

تنها با همراهی و همدلی می‌توانیم انتظارات و خواسته‌های دانش‌آموزان را برآورده کنیم.

دکتر مهدی چوپینه: همان‌طور

که آقای جوادیان هم اشاره کردند، دبیرخانه آمادگی دارد، در صورت نیاز و تقاضای ناشرانی که کتاب‌های آنان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، آنان را در جریان جزئیات امتیازات و دلایل نتیجه اعلام شده قرار دهد.

البته معمولاً کسی که کتابش انتخاب می‌شود و امتیاز می‌آورد، سؤال نمی‌کند که چرا این اثر را انتخاب و آن را به‌عنوان اثر برگزیده معرفی کرده‌اید. حالا اگر آقای جواهری می‌خواهند در مورد کتاب‌های برگزیده هم دلایل آن به ناشر و مؤلف اعلام شود، این موضوع باید بررسی شود تا چنانچه دبیرخانه طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی به لحاظ اجرایی چنین امکانی را دارد، در این زمینه هم اقدام کند.

به‌نظر من، جدا از بحث ارزشیابی و ارزیابی‌ها که در جای خود اهمیت دارد و همیشه هم بحث و جدل‌های خاص خود را به‌دنبال دارد، اصل موضوع توجه به سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی است و اینکه ناشر و مؤلف به‌دنبال ارتقای کار و غنا بخشیدن به محتوای تولیدات خود باشند. خوش‌بختانه در این سال‌ها، ناشران آموزشی ما هم در این زمینه‌ها توجه، حساسیت و دقت بیشتری پیدا کرده‌اند. ما شاهد هستیم که همه ساله در نمایشگاهی مانند نمایشگاه کتاب بولونیا، تعداد زیادی از ناشران و مؤلفان ایرانی حضور پیدا می‌کنند و تأثیر این حضور را هم در آثار آنان و تولیدات جدیدی که دارند، شاهد هستیم.

اصلاً از آغاز این حرکت که تولید کتاب‌های درسی به‌طور متمرکز به وزارت آموزش و پرورش سپرده شد تاکنون، همیشه

این مسئله و دغدغه وجود داشته است که بخش غیردولتی و ناشران آموزشی نقش مهمی دارند که نباید نادیده انگاشته شود. طی همه این سال‌ها، از دهه ۱۳۴۰ خورشیدی تاکنون و در طول بیش از نیم قرن، بحث تولید کتاب‌های آموزشی، علاوه بر کتاب‌های درسی، مسئله و دغدغه‌ای بوده که همیشه وجود داشته و با گسترش صنعت نشر، متنوع شدن تقاضاهای مخاطبان، نیاز مخاطبان به متون آموزشی متفاوت و اموری از این دست، موضوع نشر آموزشی هم همواره با مسائل جدید و خاصی روبه‌رو بوده است.

شاید انتظاراتی که در این زمینه از آموزش و پرورش به‌عنوان متولی آموزش رسمی کشور وجود داشته و دارد، و وضعیت بازار نشر و آسیب‌های ناشی از نشر آثار غیر مناسب، باعث شده است که طی یک دهه اخیر آموزش و پرورش با اجرای طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی ورود بیشتری در این موضوع داشته باشد.

آنچه به‌عنوان انتظارات از سوی ناشران و مؤلفان کتاب‌های آموزشی مطرح می‌شود و یا خواسته‌ها و انتظاراتی که در حوزه آموزش و پرورش وجود دارد، همه و همه در جای خود اهمیت و ارزش دارند و مسئله مهم این است که ما به‌عنوان متولی رسمی آموزش، و ناشران آموزشی به‌عنوان بازوان توانمند تولید منابع مناسب، به این نتیجه و یا به این موقعیت و نقطه اتحاد نظر رسیده‌ایم که تنها با همکاری، همراهی و همدلی می‌توانیم منافع و خواسته‌های

مخاطبان خود را که همانا دانش‌آموزان هستند، برآورده کنیم. این نقطه اشتراک در هدف و مأموریت نوید خوبی است که در صورت مدیریت صحیح و کارآمد خواهد توانست تأثیرات ارزشمندی بر تولید منابع مناسب آموزشی برای فرزندان این آب و خاک داشته باشد.

طبیعی است که با چنین سابقه‌ای و در پیش داشتن این کار سخت، گفت‌وگو و تعامل بین این دو نهاد اهمیت و جایگاه خاصی دارد. نباید انتظار داشته باشیم که همه مسائلی که در نیم قرن گذشته پیش آمده‌اند، یکسبه حل و فصل شوند. شاید در این گام‌های آغازین به‌نظر برسد که شکل‌گیری این جریان همکاری سخت و مشکل است، اما اهداف بلند و متعالی این حرکت می‌تواند سختی‌ها را آسان و راه را بر همکاری‌های بزرگ و مؤثر هموار کند. خوش‌بختانه این همکاری‌های چندین و چند ساله به‌سوی ثمردهی حرکت می‌کند و همان‌گونه که اعلام شده است، ان‌شاءالله در سال ۱۳۹۳ شاهد جلسات و هم‌نشینی‌های بیشتری بین ناشران، ارزیابان کتاب‌های آموزشی و مسئولان و کارشناسان دبیرخانه طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی خواهیم بود که امیدواریم ثمرات زیادی به همراه داشته باشد.

دکتر مهدی چوپینه:

اصل موضوع توجه به سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی است و اینکه ناشر و مؤلف به‌دنبال ارتقای کار و غنا بخشیدن به محتوای تولیدات خود باشند.

گفت‌وگو و تعامل بین آموزش و پرورش و ناشران آموزشی اهمیت و جایگاه خاصی دارد و نباید انتظار داشته باشیم که همه مسائلی که در نیم قرن گذشته پیش آمده‌اند، یکسبه حل و فصل شوند